

گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار

نقش گردشگری در توسعه پایدار روستایی شهرستان زهک

(مطالعه موردی: دهستان خواجه احمد)

صادق اصغری لقمجانی^{۱*}، جمشید دادی^۲

استادیار و عضو هیئت علمی گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زابل^۱ asghari2750@yahoo.com

دانشجو کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زابل^۲ jamshid.dadi@yahoo.com

تلفن نویسنده: ۰۹۱۳۳۲۶۳۹۴۹

چکیده

گردشگری در جهان کنونی، صنعتی پاک و سومین پدیده اقتصادی پویا پررونق و روبه توسعه است که پس از صنایع نفت و خودروسازی گوی سبقت را از دیگر صنایع جهانی ربوده است. گردشگری یکی از جاذبه‌های بسیار مهم که مورد توجه اغلب مردم دنیاست جاذبه‌های طبیعی و انسانی می‌باشد، جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی گردشگری در تمامی بخش‌های برنامه‌ریزی و مدیریتی صنعت گردشگری از اهمیت بالایی برخوردار است و ویژگی‌ها و مشخصه‌های منابع و جاذبه‌های گردشگری موجود، در پیدایش و توسعه گردشگری، نقش اساسی ایفا می‌کند منطقه سیستان نیز از امکانات و جاذبه‌های بسیاری در این زمینه برخوردار می‌باشد. همچنین گردشگری روستایی یکی از شاخه‌های فرعی صنعت گردشگری است که عده‌ای آن را بخشی از بازار گردشگری و عده‌ای دیگر سیاستی برای توسعه روستایی قلمداد می‌کنند. توسعه‌ی پایدار روستایی فرایندی چند بعدی است که موضوع آن بهبود و ارتقای کیفیت زندگی اقشار آسیب‌پذیر روستایی است. در حال حاضر اقتصاد گردشگری به یکی از ارکان اصلی تجاری جهان تبدیل شده است. علاوه بر این بسیاری از سیاست‌گزاران و برنامه‌ریزان توسعه، از این صنعت به عنوان رکن اصلی توسعه پایدار یاد می‌کنند. روش انجام تحقیق توصیفی-تحلیلی است، و گردآوری داده‌ها به صورت اسنادی-کتابخانه‌ای، و همچنین ابزار پرسش‌نامه بوده است. جامعه آماری تحقیق، ساکنان دهستان خواجه احمد می‌باشد. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Spss استفاده نموده‌ایم. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که تأثیرات گردشگری در توسعه روستایی عبارتند از: باعث تنوع بخشی به منابع درآمدی ساکنین روستا، همچنین ایجاد فرصت و زمینه اشتغال‌زایی ساکنان روستا، افزایش سواد، بهداشت فردی و عمومی، افزایش تعامل با نواحی هم جوار و کاهش مهاجرت. در زمینه زیست محیطی نیز ورود گردشگران به نابودی گونه‌های گیاهی و جانوری، افزایش آلودگی و تخریب محیط زیست منجر شده است. بنابراین، با برنامه‌ریزی اصولی و تلاش برای استفاده بهینه از ورود گردشگران، می‌توان وضعیت اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و کالبدی روستاهای منطقه را بهبود بخشید.

گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار

کلمات کلیدی: گردشگری، توسعه پایدار، دهستان خواجه احمد، زهک

مقدمه

گردشگری روستایی در سال های اخیر به عنوان عامل مهم در تحول و توسعه نواحی روستایی مورد توجه قرار گرفته است. بسیاری از فعالیت های اقتصادی روستایی در دهه های اخیر دچار افول شدید شده و سطح درآمد و اشتغال در فعالیت های کشاورزی سنتی، به ویژه درآمد سرانه روستاییان، به کمتر از میزان متوسط درآمد سرانه ای کشور کاهش یافته است (بدری و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۴). این صنعت نه تنها از جنبه اقتصادی دارای اهمیت است بلکه موجب ارتقای فرهنگ روحی-معنوی مسافر، پندگرفتن از تاریخ، سلامتی روح و جسم، آموختن دانش و معرفت، تقویت آداب و رسوم و سنن ملی، حفظ آثار تاریخی و اصالت های قومی نیز می شود. (از کیا، ۱۳۸۷، ۱۸۶) گردشگری یکی از پویاترین فعالیت های اقتصادی عصر حاضر است که نقش مهمی در توسعه پایدار محلی ایفا می کند. این صنعت از طریق ترکیب و بکارگیری همزمان منابع داخلی و خارجی منافع اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و فرهنگی زیادی را به دنبال دارد (ابراهیم زاده، ۱۳۸۸: ۱۲۸-۱۰۷). امروزه گردشگری به قدری در توسعه اقتصادی- اجتماعی کشورها اهمیت یافته است که اقتصاددانان آن را صادرات نامرئی نام نهاده اند. (shaw, 2004) و از آن به عنوان رکن اصلی توسعه پایدار یاد می کنند (زراعی، ۱۳۸۸: ۱۱۶-۱۰۵). رشد روزافزون و شتاب زده صنعت گردشگری موجب شده است که بسیاری از صاحب نظران قرن بیستم را قرن گردشگری بنامند، به نظر متولیان امور گردشگری در پایان قرن بیستم و ابتدای قرن بیست و یکم انقلابی در گردشگری رخ داد، انقلابی که امواج آن در اقصا نقاط جهان اثر گذار خواهد بود (سازمان جهانی گردشگری، ۱۹۹۶: ۹). و اگر گردشگری روستایی به نحو مناسبی برنامه ریزی و مدیریت شود می تواند خالق یا محرک یک فرآیند توسعه یافته برای حصول پایداری توسعه در نواحی روستایی و نیز پایداری جوامع محلی در کلیه زیرساخت های اقتصادی اجتماعی، فرهنگی صنعت گردشگری باشد؛ گردشگری روستایی در کشورهایی نظیر ایران که جمعیت زیادی در مناطق روستایی زندگی می کنند بعنوان یکی از مهم تر دین شاخص های توسعه پایدار تلقی می شود سرمایه ها و ارزش های پنهان طبیعی و فرهنگی و تاریخی بیشماری در مناطق روستایی وجود دارند که قابلیت عرضه و معرفی به گردشگران داخلی و خارجی را ارا هستند اگر گردشگری روستایی به نحو مناسبی برنامه ریزی و مدیریت شود می تواند خالق یا محرک یک فرآیند توسعه یافته برای حصول پایداری توسعه در نواحی روستایی و نیز پایداری جوامع محلی در کلیه زیرساخت های اقتصادی اجتماعی فرهنگی شود. امروزه صنعت گردشگری به ویژه گردشگری داخلی جایگاه خاصی را در اقتصاد کشورها دارد و نقش فعال و موثری در ارتقاء ساختار اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی کشورها به خصوص در کشورهای رو به توسعه بازی می کند. گردشگری در مناطق روستایی و دور افتاده اهمیت ویژه ای یافته و وسیله ای برای رفاه و اقتصاد جوامع محلی تلقی می شود. اصولاً توسعه اقتصادی در هر کشوری نیازمند سرمایه گذاری در بخش ها و فعالیت های مختلف اقتصادی آن کشور است و بدون سرمایه گذاری در طرح های زیربنایی و روستایی، نمی توان انتظار گسترش اشتغال، تولید و رفاه اقتصادی را داشت. برای تحقق این مهم، امروزه بسیاری از کشورهای جهان، تمایل شدیدی به جذب سرمایه های خارجی پیدا کرده اند (شاکری و سلیمی، ۱۳۸۵: ۱).